

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.4.00/21.1174

Škola – adresa: Základní škola, Dobrá, okres Frýdek-Místek www.zsdoobra.cz, zsdoobra@zsdoobra.cz

Šablona: III/2 - č. 10

Ověření ve výuce (dne): 3. 10. 2011

Třída: 6. B

Pořadové číslo hodiny: 5.

Předmět: Dějepis

Název: Charakteristika vývojových typů člověka

Anotace: Pracovní listy určené pro skupinovou práci žáků. Každá skupina má za úkol představit zástupce rodu Homo. Žáci pracují metodou skládkového učení.

Autor: Mgr. Radka Otipková

Jazyk: Čeština

Očekávaný výstup: Charakterizuje život pravěkých sběračů a lovců, jejich materiální a duchovní kulturu.

Speciální vzdělávací potřeby: -

Klíčová slova: Homo habilis, homo erectus, homo sapiens, homo sapiens sapiens, vývojové typy člověka, dějepis, 2. Stupeň, lovci, sběrači, kultura, rod Homo.

Rozvíjené klíčové kompetence: Kompetence k řešení problémů, kompetence k učení

Druh učebního materiálu: Pracovní list

Druh interaktivity: Aktivita

Cílová skupina: Žák

Stupeň a typ vzdělávání: Základní vzdělávání – druhý stupeň

Ročník: 6.

Celková velikost: 196 kB

Vazby na ostatní materiály: -

(Seznam dokumentace)

Homo habilis – člověk zručný

Člověk zručný patřil k nejstaršímu druhu rodu Homo (člověk). Objevil se asi před 3 mil. let, v období střídání doby ledové a meziledové.

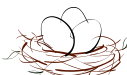

Nejstarší kosterní pozůstatky člověka zručného byly nalezeny pouze ve východní Africe. Člověk tohoto typu žil v období 2,5 – 1,5 mil. př. Kr. Postavou byl malý (120 cm/ 40 kg), dožíval se 30 let. Měl mnohem menší mozkovnu než dnešní člověk, předsunutou dolní čelist, silné ochlupení na celém těle, mohutné nadočnicové oblouky, náznak nosu. Páteř ještě neměl přizpůsobenu vzpřímené chůzi.

Člověk zručný začal nejen používat, ale i vyrábět první jednoduché nástroje (proto označení „zručný“). V přírodě nejprve nacházel a používal zaostřené kameny, později otloukáním kamene o kámen vyrobil primitivní sekáče, kterými mohl řezat, sekat např. maso, kůži, dřevo. Příležitostně snad využíval i oheň, pokud ho našel v přírodě (např. strom zapálený bleskem).

Živil se hlavně sběrem plodů, bobulí, kořínků, ptačích vajec a lovem malých zvířat (např. králíků, hlodavců).

Žil v malých tlupách, které neustále putovaly za potravou. Neměly stálá sídliště.

Jako úkryt využíval člověk zručný převisy skal a husté větvení stromů. Dorozumíval se asi pomocí posunků a hrdelních zvuků.

Kdo jsem?		Latinsky:	
Kdy jsem žil?		Kde jsem žil?	
Jak vypadám?			
Čím se živím?	 		
Jaké nástroje používám?			
Kde bydlím?			
Jak se dorozumívám?			
Zajímavost:			

*Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.
Byl uskutečněn z prostředků grantového projektu OPVK. Materiály jsou určeny pro bezplatné používání pro potřeby výuky a vzdělávání na všech typech škol a školských zařízení. Jakékoliv další využití podléhá Autorskému zákonu.
Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Mgr. Radka Otípková.*

Homo erectus – člověk vzpřímený:

Byl vyspělejším druhem z rodu Homo (člověk). Žil v období asi 1,5 mil. – 300 000 př. Kr. Z Afriky se člověk vzpřímený rozšířil do Evropy a Asie.

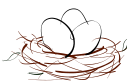

Od člověka zručného se odlišoval vyšším vzrůstem, výrazně napřímeným tělem (150-170 cm), větší mozkovou částí lebky a menší obličejovou. Zůstávají mu výrazně vystouplé nadčnicové oblouky. Mění se postavení palce proti ostatním prstům.

Sběr plodů, rostlin, vajec a drobní živočichové jsou hlavní potravou i člověka vzpřímeného, ale kromě toho se odváží již lovit i velká zvířata (předchůdce dnešních slonů, nosorožců, koní, i bizony, jeleny). K lovu užíval dřevěné oštěpy a kyje. Lovu velké zvěře se účastnili všichni členové tlupy.

Novým nástrojem a zároveň i zbraní byl pěstní klín. Člověk vzpřímený ho vyráběl z kamene, který se dal štípat. Údery kamene o kámen odděloval menší kousky, až získal kámen mandlovitého tvaru se zašpičatělým hrotem, aby ho mohl svírat při lovu i práci v dlani.

Nalezené pozůstatky po ohništích dokládají, že člověk vzpřímený využíval oheň nejen jako zdroj světla a tepla, k ochraně před zvěří, ale i k úpravě masa. Ještě jej nedokázal rozdělat.

Člověk vzpřímený žil ve větších tlupách (20 -30 členů) pod skalními převisy a v jeskyních. Členové tlupy si mezi sebou rozdělovali povinnosti. Muži lovili a vyráběli nástroje a zbraně, ženy pečovaly o děti, udržovaly oheň, měly na starosti sběr plodů a přípravu jídla. I nadále se dorozumívali pomocí posunků a zvuků. Počet zvuků vzrostl a přesněji vyjadřoval, co člověk chtěl sdělit.

Kdo jsem?	Latinsky:		
Kdy jsem žil?	Kde jsem žil?		
Jak vypadám?			
Čím se živím?	 		
Jaké nástroje používám?			
Kde bydlím?			
Jak se dorozumívám?			
Zajímavost:			

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky. Byl uskutečněn z prostředků grantového projektu OPVK. Materiály jsou určeny pro bezplatné používání pro potřeby výuky a vzdělávání na všech typech škol a školských zařízení. Jakékoliv další využití podléhá Autorskému zákonu. Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Mgr. Radka Otípková.

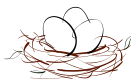

Homo sapiens – člověk rozumný:

Člověk rozumný se vyskytoval v Africe, Asii i v Evropě v období 300 000 – 40 000 př. Kr. Postavou je menší než člověk vzpřímený, mozkovou část má stejnou jako dnešní člověk, mohutné nadočnicové oblouky pomalu mizí, nos je zcela vyvinut, ubývá ochlupení.

Na našem území byly nalezeny pozůstatky člověka neandertálského (jeskyně Šipka u Štramberku, Předmostí u Přerova – lovci mamutů). Člověk rozumný byl lépe vyzbrojen (dřevěný oštěp s kamenným nebo kostěným hrotem), a proto byl úspěšnější při lovu. Lovil určitý druh zvěře – sledoval pravidelný pohyb velkých stád – na severu Evropy to byli sobi, ve střední Evropě mamuti nebo srstnatí nosorožci. Slabšího jedince oddělili od stáda a pokusili se ho zahnat do bažin nebo na okraj srázu, kde spadl do propasti. Ulovená zvířata mu kromě masa poskytovala i kůži a kožešinu, do nichž se oblékal. I nadále svou stravu doplňoval sběrem.

Člověk rozumný vyráběl své nástroje dokonalejším opracováním tvrdého kamene, tzv. pazourku, který se velmi dobře štípal. Vyráběl hroty, nože škrabadla, vrtáky a rydla s dokonalejším ostřím. Pravděpodobně již dokázal rozdělat oheň.

Stále žil v početných tlupách v jeskyních nebo jednoduchých přístřešcích z kostí, paroží a větví. Dorozumíval se jednoduchou řečí.

Kdo jsem?		Latinsky:	
Kdy jsem žil?		Kde jsem žil?	
Jak vypadám?			
Čím se živím?	 		
Jaké nástroje používám?			
Kde bydlím?			
Jak se dorozumívám?			
Zajímavost:			

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky. Byl uskutečněn z prostředků grantového projektu OPVK. Materiály jsou určeny pro bezplatné používání pro potřeby výuky a vzdělávání na všech typech škol a školských zařízení. Jakékoliv další využití podléhá Autorskému zákonu. Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Mgr. Radka Otípková.

Homo sapiens sapiens – člověk dnešního typu

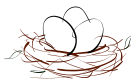

Koncem poslední doby ledové kolem 40 000 př. Kr. se v Africe z člověka rozumného vyvinul člověk současného typu. Postupně se rozšířil po celém světě a přizpůsoboval se odlišným přírodním podmínkám jednotlivých částí světa. A tak dnes rozlišujeme různé lidské rasy.

Tento typ člověka se svým vzhledem neliší od dnešních lidí. Chodí zcela vzpřímeně (má esovitě prohnutou páteř), je vysoký, štíhlý, má úzký nos, vyvinutou bradu, delší končetiny.

Hlavním zdrojem jeho obživy zůstává lov velkých zvířat (mamutů, jeskynních medvědů, sobů). Používá dokonalejší zbraně – luk se šípy, na lov ryb kostěné harpuny. Dokázal nalovit větší množství zvěře, než mohl spotřebovat, proto se naučil maso sušit a udit do zásoby. V oblastech s dostatkem zvěře setrvaly tlupy delší dobu a budovaly si zde tábořiště – chaty z kůlů a kostí, zahloubené do země a pokryté kůžemi.

Člověk současného typu začal při výrobě nástrojů používat čepelovou techniku. Při osekávání pazourku kostěnou nebo parohovou paličkou se z kamene oddělovaly ostré čepele, z kterých zhotovoval hroty šípů, škrabadla, rydla a další nástroje. Kromě nich vyráběl nástroje z kostí, parohů, klů i ze dřeva. Členové tlupy si začali pozvolna uvědomovat, že jsou vzájemně příbuzní – vznikají rody (= skupiny pokrevně příbuzných). Člověk současného typu již mluvil souvislou řečí jako my.

Koncem starší doby kamenné se k lidem přidružilo divoce žijící zvíře – vlk, který později zdomácněl (domestikoval). Archeologické nálezy dokazují, že v té době již lidé své mrtvé pohřbívali a do hrobu jim dávali zbraně, šperky, jídlo. S lovem také souvisely magické obřady a výtvarné projevy. Dochovaly se sošky zvířat a malby na stěnách jeskyní. Před nimi pravděpodobně lovci prováděli tance a obřady, aby si zajistili dobrý lov. S kultem plodnosti a úcty k matce – dárkyni života souvisí sošky žen, vytvořené z vypálené hlíny nebo vyřezané z kostí. Nejznámější je Věstonická Venuše.

Kdo jsem?	Latinsky:		
Kdy jsem žil?	Kde jsem žil?		
Jak vypadám?			
Čím se živím?	 		
Jaké nástroje používám?			
Kde bydlím?			
Jak se dorozumívám?			
Zajímavost:			

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky. Byl uskutečněn z prostředků grantového projektu OPVK. Materiály jsou určeny pro bezplatné používání pro potřeby výuky a vzdělávání na všech typech škol a školských zařízení. Jakékoliv další využití podléhá Autorskému zákonu. Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Mgr. Radka Otípková.

Citace:
Galerie obrázků Microsoft Office 2010

*Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.
Byl uskutečněn z prostředků grantového projektu OPVK. Materiály jsou určeny pro bezplatné používání pro potřeby
výuky a vzdělávání na všech typech škol a školských zařízení. Jakékoliv další využití podléhá Autorskému zákonu.
Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Mgr. Radka Otípková.*